

Ярослава Володимирівна Олійник

Українські фортепіанні дуети в контексті виконавських практик ХХІ ст.

УДК 78.03+78.09+785.7

DOI <https://doi.org/10.24195/artstudies.2026-1.16>

Ярослава Володимирівна Олійник
викладач кафедри мистецької освіти
Житомирського державного університету
імені Івана Франка
ORCID: 0009-0008-7834-9997

Дата першого надходження статті до
видання: 27.01.2026

Дата прийняття статті до друку після
рецензування: 10.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті:
20.04.2026

У статті досліджено концертні програми та виконавські інтерпретації найбільш відомих українських фортепіанних ансамблів ХХІ ст., напрями їхньої діяльності та провідні тенденції. Метою статті є виявлення особливостей формування концертних програм та дослідження інтерпретаційних моделей у діяльності найбільш знаних вітчизняних фортепіанних дуєтів зазначеного періоду. Методологія дослідження базується на синтезі джерелознавчого пошуку, компаративного аналізу виконавських концепцій та емпіричних методів збору даних (опитування, інтерв'ювання). Виокремлено чотири виконавські школи фортепіанно-дуєтного виконавства та їхніх представників: школу концептуального новаторства, що фокусується на концептуальності, відкритті новітньої музики, авторському виконавстві творів українських та світових композиторів ХХ–ХХІ ст., навколо центральної ідеї або тематики, структурованих програм за різними принципами (монографічні цикли, жанрові, концептуально-стильові); школу історичного відродження та популяризації (фокус на системному дослідженні та відродженні національної спадщини); школу монументальної оркестральності, яку відрізняють масштабність, прагнення до великих форм, оркестральності звучання фортепіано; школу академічної універсальності (основною є прагнення до представлення широкого спектру музичної літератури від ХVІІІ ст. до ХХІ ст., включно з маловідомими композиціями та творами українських авторів, а також концертами з оркестром). Також у статті зроблено компаративний аналіз концертних програм, репертуарних стратегій, виконавських особливостей. Дослідження дає змогу осмислити і систематизувати феномен фортепіанного дуєту, який набуває все більшої ваги у музичній освіті та культурному житті України. Крім того, приділено увагу міждисциплінарній актуальності дослідження цього виду музикування – розвитку міжособистісної взаємодії співвиконавців. Дослідження зарубіжних науковців вказують на те, що тривала взаємодія у фортепіанному дуєті формує стійкість емоційного інтелекту та впливає на розвиток емпатії. У висновках підкреслено самобутність цього виду музикування як окремого явища в музичному мистецтві України, визначено подальші перспективи розвитку теми. Результати роботи можуть слугувати основою для розроблення нових навчальних програм та методичних посібників для музичних закладів.

Ключові слова: український фортепіанний дуєт, концептуальність, жанр, емпатія, виконавські школи, інтерпретація.

Постановка проблеми. Фортепіанний дуєт як форма ансамблевого виконавства є унікальним явищем в українській музичній культурі, що поєднує камерну інтимність із масштабністю симфонічного мислення. Його історичний розвиток від домашнього аматорського музикування у ХІХ ст. до високопрофесійної концертної практики ХХІ ст. відображає не лише еволюцію музичних смаків, але й соціокультурні трансформації українського суспільства. У сучасному мистецькому контексті фортепіанний дуєт набуває нових форм: він інтегрує елементи джазу, фольклору, електронної музики, стає платформою для прем'єр, експериментів, авторських інтерпретацій та концептуальних програм.

За останні 20 років в Україні жанр фортепіанного дуєту набув значної популярності серед піаністів, сформувалися високопрофесійні творчі тандеми, діяльність яких посідає вагоме місце в українській музичній культурі та освіті сьогодення. Це І. Алексійчук – Ю. Кот, О. Зайцева – Д. Таванець, І. Седюк та О. Копелюк, О. Рапіта та М. Драган, Dovhan and Zubko Piano Duo. Таке мистецьке явище потребує ґрунтовного дослідження та систематизації українських виконавських шкіл фортепіанно-дуєтного музикування.

Окрім того, існує міждисциплінарна актуальність дослідження цього виду музикування – це розвиток міжособистісної взаємодії співвиконавців. Дослідження зарубіжних науковців, що виходять за рамки музикознавства і базуються також на нейро-фізіології фортепіанно-дуєтного виконавства, демонструють, що це ансамблеве виконання породжує соціалізований контекст, тривалі ефекти якого охоплюють уважність, перцептивно-моторну координацію та емпатію. Тривала взаємодія у фортепіанному дуєті не просто сприяє, а формує стійкість емоційного інтелекту та впливає на розвиток емпатії. Дослідження з використанням магнітоенцефалографії (МЕГ) показали, що після короткострокового тренування в дуєті у мозку формується нейронна репрезентація партії партнера. Це свідчить про те, що нейронні процеси підтримують спостереження за діями, міжособистісну взаємодію та емпатію. Все це підтверджує важливість дослідження жанру фортепіанного дуєту, зокрема українських виконавських шкіл (Вошборн, 2019, с. 13).

Аналіз актуальних досліджень. Важливими джерелами стали матеріали з періодичної преси – рецензії, відгуки на концерти, інтерв'ю,

а також програми та буклети фестивалів музичного мистецтва. До того ж використано наукові статті та монографії, присвячені фортепіанному ансамблю, як-от «Фортепіанний дует у системі фортепіанного ансамблю: жанрово-типологічні аспекти», «Моцарт та народження жанру фортепіанної чотириручної сонати», «Розвиток жанру фортепіанного дуету в австро-німецькій романтичній музиці» (І. Польська); «Деякі аспекти розвитку жанру фортепіанного ансамблю та його роль у сучасній музичній педагогіці» (І. Єфремова, Л. Троць); «Розвиток жанру фортепіанного ансамблю в культурно-історичному дискурсі» (Є. Куришев); «Програмні основи жанрово-стильової форми фортепіанного дуету» (О. Щербакова).

Мета статті полягає у дослідженні виконавської практики фортепіанного дуету в українському музичному мистецтві ХХІ ст.

Методологія дослідження. Джерелознавчий метод залучений для пошуку наукових розвідок та інших матеріалів про фортепіанно-дуетне музикування, компаративний метод застосований для порівняння виконавської творчості творчих тандемів, також залучені методи опитування, інтерв'ювання та аналізу.

Результати та їх обговорення. В українському музичному мистецтві починаючи з 2000-х років було створено доволі багато композицій для фортепіанного дуету, а також сформувалися сталі творчі тандеми музикантів, діяльність яких створила виконавські традиції сучасного дуетного музикування та посприяла значній популяризації жанру. У репертуарі досліджуваних творчих альянсів, таких як І. Алексійчук – Ю. Кот, О. Рапіта – М. Драган, О. Зайцева – Д. Таванець, І. Седюк – О. Копелюк простежується цілеспрямований відбір композицій, що охоплює як музичну спадщину минулих століть, так і твори сучасних українських авторів. Прагнення до індивідуалізації виконавської інтерпретації спонукає артистів до пошуку ексклюзивного репертуару, часто звертаючись до маловідомих або вперше представлених творів. На основі дослідження діяльності творчих тандемів можна виділити кілька виконавських шкіл сучасного українського фортепіанного дуету, які відрізняються за стилістикою репертуару та його змістом, виконавськими особливостями.

1. Школа концептуального новаторства (О. Рапіта – М. Драган, І. Алексійчук – Ю. Кот, Київ Piano Duo).

Ця школа фокусується на концептуальності, відкритті нової музики, авторському виконавстві, зокрема, творів українських та світових композиторів ХХ – ХХІ ст. Наприклад, репертуарна стратегія дуету львів'ян О. Рапіта – М. Драган – це поєднання класики (Моцарт, Шуберт) із сучасною музикою (Рунчак, Валлін), з особливим акцентом на проєктах, що встановлюють діалог між

епохами. Їхні виконавські принципи ґрунтуються на індивідуалізації партій: уникають «вирівняного» звучання, розглядаючи дует як «живий театр», де кожен виконавець відіграє унікальну роль; застосовують регістрово-темброву драматургію та експериментують з фортепіанними барвами, створюючи особливий «фонічний простір»; долають технічні складнощі сучасної музики через її художньо-сюжетну, зображальну інтерпретацію (приклад – твори Месіана).

Дует киян у складі І. Алексійчук – Ю. Кот будує свої концертні програми навколо центральної ідеї або тематики, створюючи цілісні художні наративи. Наприклад, «Танці народів світу» або «Дискотека для фортепіанного дуету», де в концерті з двох відділень представлені твори у жанрі танцю різних композиторів та епох; в іншому задумі втілена ідея «дзвонів», тобто виконувались твори тих композиторів, в творчості яких спостерігається така тематика. Співпрацюють у жанрі дворяльного фортепіанного дуету. В їхній діяльності прослідковуються три лінії стилістичного розмаїття репертуару: психологічна та романтична лірика – твори глибокого, інтимного змісту, колористичного та лірико-інтимного змісту, наприклад К. Дебюсі, С. Рахманінова та І. Алексійчук; фантастичні образи – твори, що втілюють містичні та казкові сюжети, зокрема «Вій» та «В ніч на Івана Купала» І. Алексійчук; ексцентричні та ефектні п'єси – яскраві та віртуозні твори, такі як «Коломийки» І. Алексійчук та регтайми В. Журавицького. Особливості виконання базуються на інтуїтивному схопленні інтенціональної сутності твору, тонкій передачі стилю композитора, відчутті міри і смаку, філігранній техніці; яскравості, епатажності виконання через ресурс звукового контрасту; яскравих тембральних барвах; діалозі імпрізаційного чуття виконавця з авторською ідіоматикою.

Дует піаністів О. Зайцева – Д. Таванець (Kyiv Piano Duo) віддає перевагу творам, що були спеціально написані для фортепіано в 4 руки або для двох фортепіано, підкреслюючи унікальні можливості цього інструментального складу. Музиканти сфокусовані на розширенні академічного канону та пошуку нової музики, активно вводили у репертуар маловідомі твори, які були прем'єрами для української публіки (наприклад, твори К. Черні, Д. Круга). Концертні програми дуету структуровані за різними принципами: монографічні цикли присвячені творчості одного композитора (наприклад, усі дуєтні твори Ф. Шуберта); жанрові цикли зосереджені на певному жанрі («вечір фортепіанних сонат»); концептуально-стильові програми представлені «Українською антологією для фортепіано в 4 руки», яка презентує музику сучасних українських композиторів і претендує на створення нового виконавського канону.

2. Школа історичного відродження та популяризації (О. Німилович – У. Молчко, П. Довгань – Н. Зубко).

Ці музиканти представляють напрям, що акцентований на системному дослідженні та відродженні національної спадщини. Репертуарна стратегія дуету О. Німилович – У. Молчко ґрунтується на відновленні спадщини галицької музики (Лопатинський, Людкевич, Січинський) а також Б. Фільц, Л. Дичко, Г. Ляшенка, М. Скорика. Виконання «Сюїти для фортепіано в 4 руки в трьох частинах» М. Скорика вимагає від виконавців особливої майстерності та глибокого розуміння стилістичних особливостей джазу, зокрема складного синкопованого ритму та метроритмічної гнучкості. За свідченням очевидців, піаністки «відтворили композиції митця у блискучо-віртуозній манері з глибоким проникненням у стильові особливості цієї музики».

Дует піаністів П. Довгань – Н. Зубко віднайшов та представив цикл фортепіанно-дуєтних творів С. Людкевича. Мета їхнього дуету – розширення українського репертуару для фортепіано в 4 руки. Тож у межах проєкту «Людкевич. Спадщина» дуєтанти представили твори, що розкривають різні аспекти композиторської майстерності Людкевича: «Швачка-марш», «Меланхолійний вальс», Січовий марш «Ой, ішли наші славні запорожці», Єврейський військовий марш «Бар-Кохба», Три різновиди коломийок – чабарашки. Виконавські принципи: глибина інтерпретації, виконання «Меланхолійного вальсу» С. Людкевича дуєтом Довгань – Зубко характеризується цілісною звуковою драматургією та змістовно-образним підходом, як загалом і весь їхній стиль виконання (інтимність, камерність, романтичне трактуванням роялю без гіперепатажності та звукових ефектів).

3. Школа монументальної оркестральності (О. Чіпак – О. Кушнір, Piano Duo Chipak Kushnir).

Ця школа вирізняється масштабністю та віртуозністю, прагнучи до оркестрового звучання на фортепіано. Репертуарна стратегія: орієнтація на великі форми (варіації, сюїти) та транскрипції симфонічних і оперних шедеврів (Бетховен – Ліст). Першою лінією в репертуарі є масштабні твори для фортепіанного дуету світових композиторів. Це, зокрема, дуєтні твори Й. Брамса, М. Регера, С. Рахманінова, І. Стравінського.

Другою лінією виконуваних творів є транскрипції та перекладення відомих шедеврів симфонічної та оперної музики, як-от Дж. Верді – Ф. Ліст, «Парафраз на «Ріголетто»» (транскрипція Адольфа Готліба), Абрам Чейсінс, «Фантазія на тему «Летючої миші»», Абрам Чейсінс, «Фантазія на тему «Кармен»», М. Равель, «Альборада граціозо» (транскрипція Арона Бубельнікова), Л. Бетовен – Ф. Ліст «Симфонія № 9».

Виконавські особливості: 1) оркестральність: виконання вражає тембровою різноманітністю,

динамічним нашаруванням пластів фактури та використанням усього багатства виразних можливостей інструмента, що створює ілюзію звучання оркестру; 2) ансамблева єдність: досягають граничної чистоти та досконалості у складних технічних епізодах; 3) стильова гнучкість: поєднують свободу *rubato* з класичною строгістю, демонструючи глибоке відчуття форми та архітекtonіки твору. Загалом оркестральність виконання наявна навіть у творах, написаних суто для клавіру, наприклад у виконавській інтерпретації сонати ре-мажор (КХ448) В.А. Моцарта музиканти демонструють характерні інтонації інтродукцій до оперних спектаклів композитора і самих героїв з опер, зокрема: грайливість жіночих характерів – імітація струнного тембру, легкість гамової «біганини» – кларнетові тембри, темброве і динамічне нашарування пластів фактури. Загалом уся музична тканина інтерпретована музикантами як прототип гри оркестру з його тембральним багатством.

4. Школа академічної універсальності (І. Седюк – О. Копелюк).

Діяльність цього молодого дуету підкреслює широкий репертуарний діапазон та стабільну концертну активність. Репертуарна стратегія: охоплення творів від XVIII до XXI ст., зокрема мало-відомі композиції та твори українських авторів, а також концерти з оркестром. В репертуарі, який має тривалість 16 годин, поряд з відомими творами для фортепіанного дуету є й мало відомі, такі як С. Барбер, цикл «Сувеніри», Е. Елгар, «Земля надії і перемоги», твори Г. Андерсена, М. Равеля, С. Монюшко. В концертному репертуарі наявні твори в чотири руки для двох фортепіано та концерти з оркестром XVIII–XXI ст. Також музиканти мають програму з творів українських композиторів (Л. Шукайло, Р. Каширцева, О. Шевченко-Міхаловська, Д. Малий). Виконавські принципи: високий професіоналізм та прагнення до представлення широкого спектру музичної літератури, що робить їх універсальними виконавцями.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Дослідивши у першому наближенні виконавські школи українського фортепіанного дуету, можемо відзначити самобутність цього виду музикування як окремого явища в музичному мистецтві України. Кожна з умовно визначених шкіл має свої індивідуальні репертуарні стратегії, концептуальність, виконавські особливості, значну популяризацію сучасної української музики в жанрі фортепіанного дуету. Піаністи цих шкіл є відомими поза межами України, концертуючими артистами, а також трансформують свої знання в українській музичній освіті. Подальші дослідження українського фортепіанного дуету є широкими й можуть охоплювати як теоретичні, так і практичні аспекти маловідомої композиторської спадщини для фортепіанного дуету, унікальні інтерпретаційні особливості

кожного дуету, виконавську практику. Як наслідок, вони дасть змогу глибше зрозуміти еволюцію фортепіанного дуетного мистецтва в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вошберн, А. (2019) Вплив асиметрії музичних ролей у виконанні фортепіанного дуету на альфа-діапазонні нейронні коливання та поведінкову синхронізацію. *NIH*. 15 жовтня; 13; 1088. DOI: 10.3389/fnins.2019.01088.
2. Куришев, Є. (2023) Розвиток жанру фортепіанного ансамблю в культурно-історичному дискурсі. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 2, 187–192. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2023.286898>.
3. Польська, І. (2021) Моцарт та народження жанру фортепіанної чотириручної сонати. *Музичне мистецтво і культура*, 2(31), 6–20. DOI: <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2020-31-2-1>.
4. Польська, І. (2018) Фортепіанний дует у системі фортепіанного ансамблю: жанрово-типологічні аспекти *Культура України. Серія: Мистецтвознавство*, 61, 167–178. DOI: <https://doi.org/10/31516/2410-5325.061.017>.
5. Хеддон, Е. (2015) Емпатія у фортепіанному дуєті та на репетиції. *Музика та емпатія*, 10 (1–2). DOI: 10.18061/emr.v10i1-2.4573.

REFERENCES

1. Washburn, A. (2019) Musical Role Asymmetries in Piano Duet Performance Influence Alpha-Band Neural Oscillation and Behavioral Synchronization / *NIH*. Oct. 15; 13; 1088. DOI: 10.3389/fnins.2019.01088.
2. Kuryshch, Ye. (2023) Rozvytok zhanru fortepiannoho ansambliu v kulturno-istorychnomu dyskursi: [The development of the piano ensemble genre in cultural and historical discourse]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*, 2, 187–192. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2023.286898>.
3. Polska, I. (2021) Motsart ta narodzhennia zhanru fortepiannoi chotyryruchnoi sonaty: [Mozart and the birth of the piano four-hand sonata genre] *Muzychne mystetstvo i kultura*, 2 (31), 6–20. DOI: <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2020-31-2-1>.
4. Polska, I. (2018) Forteapiannyi duet u systemi fortepiannoho ansambliu: zhanrovo-typolohichni aspekty: [Piano duet in the piano ensemble system: genre and typological aspects]. *Kultura Ukrainy, ceriia: Mystetstvoznavstvo*, 61, 167–178. DOI: <https://doi.org/10/31516/2410-5325.061.017>.
5. Haddon, E. (2015) Empathy in piano duo and rehearsal / Vol. 10. No. 1–2 Special Issue: Music and Empathy. DOI: <https://doi.org/10.18061/emr.v10i1-2.4573>.

Ukrainian piano duets in the context of 21st century performing practices

Iaroslava Volodymyrivna Oliinyk
Lecturer at the Department of Art Education
Ivan Franko Zhytomyr State University
ORCID: 0009-0008-7834-9997

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

The article examines concert programs and performance interpretations of the most famous Ukrainian piano ensembles of the 21st century, their areas of activity and leading trends. The aim of this article is to identify the characteristics of concert program development and to examine interpretive models in the work of the most renowned Ukrainian piano duos of the period in question. The research methodology is based on a synthesis of source research, comparative analysis of performance concepts, and empirical data collection methods (surveys, interviews). Four performance schools of piano duet performance and their representatives are distinguished: the school of conceptual innovation, which focuses on conceptuality, discovery of new music, original performance of works by Ukrainian and world composers of the 20th–21st centuries, around a central idea or theme, on structured programs according to various principles (monographic cycles, genre, conceptual-stylistic); the school of historical revival and popularization (focus on systematic research and revival of national heritage), the school of monumental orchestrality, which is distinguished by its scale, aspiration for large forms, orchestral piano sound, and the school of academic universality (the basis is the aspiration to present a wide range of musical literature from the 18th to the 21st centuries, including little-known compositions and works by Ukrainian authors, as well as concerts with an orchestra). The article also makes a comparative analysis of concert programs, repertoire strategies, and performance features. The study of this article allows us to comprehend and systematize the phenomenon of the piano duet, which is gaining increasing importance in music education and cultural life of Ukraine. In addition, attention is drawn to the interdisciplinary relevance of the study of this type of music making – the development of interpersonal interaction between co-performers. Studies by foreign scientists indicate that prolonged interaction in a piano duet forms the stability of emotional intelligence and affects the development of empathy. The Conclusions emphasize the originality of this type of music making as a separate phenomenon in the musical art of Ukraine, and further prospects for the development of the topic are determined. The results of the work can serve as the basis for the development of new curricula and methodological manuals for musical institutions.

Keywords: Ukrainian piano duet, conceptuality, genre, empathy, performing schools, interpretation.